

NYA LAGBEREDNINGENS

FÖRSLAG

TILL

L A G

ANGÅENDE

ÄNDRING I VISSA DELAR AF

FÖRORDNINGEN OM KRIGSDOMSTOLAR

OCH

RÄTTEGÅNGEN DERSTÄDES

DEN 11 JUNI 1868

STOCKHOLM 1898

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

TILL KONUNGEN.

Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 31 December 1892 anbefalt Nya Lagberedningen, bland annat, att taga i öfvervägande, huruvida Krigshofrätten borde indragas eller ombildas, samt uppgöra

det förslag i ämnet, som Beredningen funne vara af omständigheterna påkalladt, har Beredningen till åtlydnad häraf utarbetat förslag till Lag angående ändring i vissa delar af Förordningen om Krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868; och får Beredningen härmed i underdånighet öfverlemna detta förslag med dertill hörande motiv.

Derest ifrågavarande förslag varder godkändt, torde, enligt hvad af motiven framgår, erfordras ändrade bestämmelser i den för rikets hof-rätter gällande arbetsordning såvidt Svea Hofrätt angår.

Derjemte får Beredningen anmäla, att f. d. Presidenten m. m. Herr Karl Johan Berg jemlikt nådiga Brevvet den 1 Februari 1889 deltagit såväl i Beredningens gemensamma öfverläggningar angående förenämnda förslag som ock i förslagets granskning; och har Presidenten Berg i allt hufvudsakligt biträdt detta förslag.

Underdånigst

AXEL BERGSTRÖM.

JOHAN WOLD.

HERMAN BILLING.

JOH. O. RAMSTEDT.

Stockholm den 25 April 1893.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar af Förordningen om Krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868.

Häri genom förordnas, att nedanstående paragrafer i Förordningen om Krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868 skola erhålla följande förändrade lydelse:

11 §.

Krigshofrätten är en vid Svea Hofrätt bildad särskild afdelning. Den utgöres af presidenten i Svea Hofrätt, såsom ordförande, en ledamot i samma Hofrätt, hvilken af Konungen förordnas att vara öfverauditör, samt tre militära ledamöter.

Till militära ledamöter förordnar Konungen, för tre år i sänder, en generalsperson och två regementsofficerare, af hvilka en skall tillhöra armén och en flottan.

Då mål, som röra sjökrigstjensten och manövern, förekomma, skall regementsofficeren af armén ur Rätten afgå och, i hans ställe, en regementsofficer af flottan, hvilken af Konungen för tillfället förordnas, der inträda.

Vid förfall för presidenten förordnar, på anmälan derom, Konungen en ledamot i Svea Hofrätt att såsom ledamot Krigshofrätten biträda.

Hvad i denna § är sagdt om presidenten i Svea Hofrätt gälle ock om tillförordnad president, der han af Konungen förordnats att jemväl vara ordförande i Krigshofrätten.

13 §.

Har ledamot i Krigsöfverdomstol icke förut aflagt domareed, må han ej till domarembetet träda, innan han sådan ed fullgjort.

I Krigshofrätten tage främsta militära ledamoten plats närmast ordföranden och derefter öfriga ledamöterna i den ordning, hvartill de embeten, de eljest innehafva, dem berättiga. För Öfverkrigsrätt gälle i detta afseende hvad i 9 § om Krigsrätt sagdt är.

Vid förfall för ordföranden i Krigsöfverdomstol föres ordet af den främsta militära ledamoten.

15 §.

Allmän åklagare vid Krigshofrätten är krigsfiskalen. Han förordnas af Konungen; och må dertill kunna utses tjänsteman i Svea Hofrätt.

Der Öfverkrigsrätt finnes, förordne högste befälhafvaren särskild krigsfiskal, hvilken vid den Rätt är allmän åklagare.

16 §.

Protokoll föres i Krigsrätt af auditören, i Öfverkrigsrätt af öfverauditören och i Krigshofrätten, efter ty särskildt föreskrifves, af tjänsteman i Svea Hofrätt.

45 §.

Krigshofrätten vare icke domför, der ej fyra ledamöter, bland dem öfverauditören, äro tillstädes och tre af dem om slutet ense äro. För Öfverkrigsrätt skall i detta afseende hvad i 35 § är om Krigsrätt stadgadt ega motsvarande tillämpning.

Förhör med parter eller vittnen verkställas i Öfverkrigsrätt, så ock i Krigshofrätten, då militär ledamot der förer ordet, af öfverauditören.

Då hos Krigsöfverdomstol mål till afgörande färdigt är, göre öfverauditören muntlig berättelse om saken: uppgifve ock de lagrum och författningar, som till målet lämpliga äro. Vid öfverläggning om beslut säge han sin mening först.

Denna lag träder i kraft den 1 Januari . . . .

MOTIV.

MITOM

Sedan Riksdagen i skrifvelse den 9 Maj 1888 angående reglering af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel anhållit, att Kongl. Maj:t tacktes vid utarbetande af förslag till ny rättegångsordning låta till behandling företaga jemväl frågan om Krigshofrättens indragning eller ombildning, har Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 25 nämnda månad och år anbefalt Nya Lagberedningen att, när framdeles ifrågakomme att utarbeta förslag till ny domstolsförfattning, i sammanhang dermed taga under öfvervägande frågan, huruvida Krigshofrätten borde indragas eller ombildas. Sedermera har Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 31 December 1892 af anförda skäl anbefalt Beredningen att efter utarbetande af förslag till vissa angifna ändringar i rättegångsordningen taga nämnda fråga i öfvervägande samt uppgöra det förslag i ämnet, som Beredningen funne vara af omständigheterna påkalladt.

Innan Beredningen går att redogöra för grunderna till det nu utarbetade förslaget, torde en kort erinran böra göras om hvad på senare tiden i detta ärende förekommit.

Rikets Ständer gjorde den 19 December 1840 hos Kongl. Maj:t underdånig framställning, att Krigshofrättens befattning måtte öfverflyttas å de tre andra hofrätterna. Denna framställning föranledde emellertid icke någon åtgärd. Under åberopande af berörda framställning anförde Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 8 April 1857, att om det än vore nödigt, att flere män af yrket deltog i handläggningen af militärmål uti första domstolen, der undersökningen i målet

egde rum och hvarest i anseende dertill en mera speciel sakkännedom hos domstolens fleste ledamöter erfordrades, dylika måls handläggning i andra instansen, som hufvudsakligen hade till föremål att tillse, huruvida gällande lagbud blifvit riktigt tillämpade, dock syntes kunna utan någon olägenhet försiggå i hofrätterna, likasom tredje instansen för upp-tagande af dessa mål utgjordes af Högsta Domstolen; att det deremot syntes vara mindre lämpligt, att en sådan pröfning af underrätts beslut verkställdes af en domstol, hvilken, såsom Krigshofrätten, bland sina ledamöter blott hade en lagfaren person; att således, enligt hvad Rikets Ständer hölle före, ifrågavarande mål lämpligen kunde och borde till hofrätterna öfverflyttas; samt att det torde blifva behörigen sörjdt därför, att tillräcklig sakkännedom ej komme att vid meranämnda måls handläggning i hofrätterna saknas, om dervid förfores på enahanda sätt, som i 20 § Regeringsformen vore för sådana måls behandling i Högsta Domstolen föreskrifvet, nemligen att två militärpersoner öfvervore målen. På grund af hvad sålunda anförts anhöllo Rikets Ständer, att Kongl. Maj:t täcktes efter ärendets utredning taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke Krigshofrätten måtte kunna indragas och de mål, som tillhörde denna domstol, på de öfriga hofrätterna öfverflyttas med iakttagande af hvad, på sätt ofvan vore nämndt, för dylika måls handläggning i Högsta Domstolen vore föreskrifvet.

Infordrade underdåniga utlåtanden öfver Rikets Ständers berörda anhållan afgåfvos af Krigshofrätten den 22 September, af Svea Hofrätt den 25 November och af Göta Hofrätt den 1 December 1857 samt af Hofrätten öfver Skåne och Blekinge den 11 Januari 1858. Samtliga hofrätterna, med undantag af Göta Hofrätt, afstyrkte nådigt bifall till Rikets Ständers anhållan af skäl, bland andra, att Rikets Ständer vid sin framställning utgått från den felaktiga uppfattningen, att Krigshofrätten vore endast appellationsdomstol, hvars verksamhet skulle inskränka sig till pröfning deraf, huruvida gällande lagbud blifvit rätt tillämpade, men att det deremot tillkomme Krigshofrätten icke allenast att såsom domstol i andra instans handlägga sådana mål, som genom besvär eller underställning från krigsrätterna inkomme, utan äfven att såsom första dom-

stol upptaga åtskilliga mål, hvilka i allmänhet vore af vida svårare och mera ömtålig art och beskaffenhet än flertalet af dem, som från krigsrätterna fullföljdes eller genom underställning inkomme, och att stundom i dylika mål jemväl hålla sjelfva undersökningen. Göta Hofrätt deremot tillstyrkte bifall till Rikets Ständers anhållan.

Då ärendet den 10 Juni 1858 föredrogs i Högsta Domstolen, yttrade dess fleste ledamöter, att som det af Rikets Ständer framställda förslag icke åsyftade någon förändring i krigsdomstolarnes organisation i allmänhet eller i de stadganden, som enligt då gällande krigslagar bestämde deras olika behörighet att upptaga sådana mål, som anginge de till krigsståndet hörande personer, utan samma förslag endast afsåge att, med krigsrätternas bibehållande i deras dåvarande skick, helt och hållet upphäfva den särskilda öfverdomstol, som hade till åliggande icke blott att i andra instansen pröfva krigsrätternas beslut, utan äfven att i första hand upptaga och behandla alla de frågor om fel och förbrytelser, som under tjenstgöring kunde begås af officerare vid så väl landtarmén som flottan, och öfverflytta dessa befattningar på rikets öfriga hofrätter, hvilket icke syntes lämpligt och derjemte otvifvelaktigt skulle komma att i tillämpningen medföra flera svårigheter, de der icke kunde anses uppvägda af den obetydliga besparing i kostnader, som derigenom möjligen kunde för statsverket beredas, ansåge bemälde ledamöter sig böra afstyrka bifall till Rikets Ständers ifrågavarande förslag.

Tre justitieråd förklarade, att äfven om den af Rikets Ständer framställda åsigt angående lämpligheten af Krigshofrättens indragning i allmänhet skulle kunna godkännas, hvarom, innan fullständigt förslag till sådan indragning och krigsmålen deraf följande öfverflyttning på hofrätterna eller någon af dem blifvit uppgjort, justitieråden ansåge sig icke ega att afgifva yttrande, de likväl funne anledning saknas att å ifrågavarande hemställen tillstyrka bifall, med mindre domstolsinrättningen och gällande rättegångsordning för krigsärenden i sin helhet underginge nödiga förändringar.

På grund af hvad sålunda förekommit fann Kongl. Maj:t Riksdagens framställning icke till någon åtgärd föranleda.

Sedan de för granskning af uppgjordt förslag till särskild strafflag för krigsmagten af Kongl. Maj:t utsedde komiterade erhållit befallning att jemväl granska två inom Justitiedepartementet utarbetade alternativa förslag till rättegångslag för krigsmagten, afgåfvo komiterade den 13 Juni 1867 det underdåniga yttrande, hvartill den senare granskningen föranledt.

Af de båda förslagen till rättegångslag för krigsmagten, betecknade det ena med N:o 1 och det andra med N:o 2, öfverensstämde, såsom komiterade ock förmälte, förslaget N:o 1 i afseende på domstolsinrättningen till sina grunder med då gällande krigslag och upptog krigsrätt såsom första domstol samt särskild krigsöfverdomstol, vid hvilken sistnämnda ej allenast från underrätterna underställda mål och besvär öfver dessa rätters utslag skulle pröfvas, utan ock vissa mål, deribland alla åtal mot officerare och deras vederlikar, skulle omedelbart upptagas.

Förslaget N:o 2 deremot var bygdt på den förutsättning, att alla till krigsdomstol hörande mål skulle upptagas vid krigsrätt och att talan derifrån skulle fullföljas omedelbart till Högsta Domstolen eller, för armé utom riket eller flotta på sjötåg, till generalkrigsrätt, der sådan förordnats. Utöfver de i 5 § af gällande förordning om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868 omförmälda fyra slag af krigsrätt — regements-, garnisons-, stations- och fältkrigsrätt — upptog ifrågavarande förslag ett femte, nemligen distriktskrigsrätt för hvarje militärdistrikt, för Stockholms garnison och på Gotland. Förslaget innehöll i öfrigt, bland annat: att domare i krigsrätt skulle vara fyra officerare och en lagfaren auditör; att krigsrättsledamöter i allmänhet borde vara anställda vid den afdelning af krigsmagten, för hvilken krigsrätten sattes; att ordförande i krigsrätt vore den officer, som sutte främst; att derest den, som vid krigsrätt tilltalades, icke hade högre grad än löjtnants, rätten skulle bestå af en öfverstelöjtnant eller major samt två kaptener och en löjtnant; att då den tilltalade hade högre grad än löjtnants, de militära ledamöterna i rätten skulle vara, om den tilltalade vore kaptan eller ryttmästare, en officer af öfverstelöjtnants eller majors grad och tre kaptener eller ryttmästare, om den tilltalade hade regementsofficers vär-

dighet, en officer af öfverstes grad och tre andra regementsofficerare, samt om den tilltalade vore generals- eller amiralsperson, en officer af enahanda värdighet och tre officerare af öfverstes grad; att förordnande om krigsrätt, dess sammansättning samt tid och ställe för dess sammanträde skulle utfärdas för distriktskrigsrätt, i militärdistrikt och på Gotland af högste befälhafvaren och i Stockholm af öfverkommendanten, dock att, derest mål, som skulle vid krigsrätt handläggas, rörde generals- eller amiralsperson, ledamöterna i rätten borde förordnas af chefen för det statsdepartement, under hvilket den tilltalade lydde i och för det embete, som han vid krigsmagten innehade; att vid hvarje krigsrätt skulle finnas allmän åklagare tillstädes och åklagare vara vid distriktskrigsrätt samt, då officer tilltalades, vid stationskrigsrätt vederbörande krigsfiskal eller, der sådan ej funnes, annan lagfaren person, som uppå befälhafvarens hemställan af justitiekansleren förordnades att åtalet utföra; att vid krigsrätt hållna protokoll skulle, somliga i afskrift, andra åter i hufvudskrift, inom stadgad tid för granskning insändas till en i Stockholm befintlig generalauditörsexpedition; att af de mål, öfver hvilka krigsrätt egde att ransaka och döma, distriktskrigsrätt borde upptaga sådana, hvari talan fördes mot officer, som hörde till regemente eller kår inom distriktet eller eljest vore till tjenstgöring inom distriktet kommenderad, samt att i vissa fall åtal mot officerare borde anhängiggöras vid stations- eller fältskyllkrigsrätt.

Beträffande frågan, hvilket af de framlagda förslagen borde ega företräde, ansågo komiterade besvarandet af samma fråga helt och hållet bero på förslagets mer eller mindre ändamålsenliga bestämmelser om de särskilda krigsdomstolarne och deras behörighet sins emellan. Ofvan anmärkta skiljaktighet mellan förslagen hvad anginge instansordningen funno komiterade vara af så väsentligen inverkan beskaflenhet, att det förslag, hvars bestämmelser i berörda hänseende föredroges framför det andras, måste vara det, åt hvilket företräde äfven i allmänhet borde gifvas. Efter detta principiella uttalande yttra komiterade följande:

»Enär, efter allmän lag, öfver vissa brott, som af embets- och tjenstemän begås, likasom för närvarande efter krigslag öfver officerares

och deras vederlikars förbrytelser under tjenstens utöfning, dömes endast vid en instans, kunde visserligen — utan hinder af grunderna för nu gällande lagstiftning och under förutsättning att, såsom förslagen bestämma, endast brott mot den för krigsmagten gällande särskilda strafflag och således egentligen brott i embete eller tjenst af dem, som till krigsmagten höra, komma att vid krigsdomstol åtalas — äfven sådana åtal handläggas vid blott en instans, såsom ock åtskilliga främmande länders lagstiftning bestämmer; och vill det synas, som skulle, genom mellaninstansens borttagande, fördelar uppstå, såsom besparing af den aflöning, hvilken för närvarande utgår till Krigshofrättens embets- och tjänstemän, äfvensom målens bringande till snarare slut än nu är fallet, hvilket alltid, synnerligast i fråga om mål, som röra i tjenst varande krigsmän, är önskligt och behöfligt.

Den afsedda besparingen torde dock befinnas blifva ganska ringa, om man tager i betraktande såväl den ej obetydliga tillökning i kostnaderna för krigsrätternas sammanträden, som af Krigshofrättens indragning och distriktskrigsrätters införande blifver en följd, som ock den omständighet att — om vid Krigshofrättens upphörande dels ett i ty fall, äfven efter komiterades förmenande, erforderligt nytt generalauditörsembete inrättades, åt hvilket, bland andra göromål (såsom krigsrättsmåls föredragning i Högsta Domstolen, upprättande och granskning af förslag till ändringar i krigslag, granskning af domböcker och fångförteckningar med mera dylikt) äfven uppsigten öfver krigslagskipningen i landet och anställande af åtal för fel dervid anförtroddes, dels särskilda krigsfiskaler inom militärdistriktet anställdes — aflöning till generalauditören och hans biträde äfvensom till fem eller sex krigsfiskaler skulle utgå, hvilken aflöning komme att belöpa sig till sammanlagdt temligen betydligt belopp, äfven förutsatt att till krigsfiskalsbefattningarnas bestridande erhöles eljest i tjenst anstälde yngre lagfarne män, hvilka med fästadt afseende å det i allmänhet mindre antal mål, som af hvar och en af dem under året komme att handläggas, kunde med ringa arfvoden åtnöjas.

Hvad åter angår den andra fördelen, som skulle uppkomma af mellaninstansens försvinnande, eller målens bringande till ett hastigare slut, så ehuru den i allmänhet ej kan bestridas, torde dock samma fördel ej kunna uppväga de menliga följder, hvilka borttagandet af nämnda instans, enligt komiterades förmenande, komme att medföra. Äfven om under vanliga förhållanden, det vill säga då trupp ej är i fält eller fartyg på sjötåg utom riket, på sätt förslagen innehålla och komiterade jemväl tillstyrka, krigsrätt i allmänhet ej komme att upptaga andra mål än sådana, som röra öfverträdelser af den för krigsmagten gällande särskilda strafflag, hvarigenom målens antal, jemförelsevis med hvad nu är fallet, möjligen inskränktes, synes dock krigsrätternas sammansättning af ständigt ombytliga och derföre äfven mindre erfarna domare, synnerligast vid en tidpunkt, då tillämpningen af en helt och hållet ny krigslag förestår, göra det ganska betänkligt att öfverlemna all domsrätt vid krigsmagten åt dessa domstolar. Skulle ock med något skäl kunna invändas, att sådana mål, som enligt förslaget n:o 2 komme att upptagas vid regements- och garnisonskrigsrätter, eller åtal för förbrytelser begångna af underbefäl och manskap, vanligen ej äro särdeles svåra att handlägga och bedöma, torde dock samma invändning ej kunna göras i afseende på de mål, som för närvarande omedelbart pröfvas af Krigshofrätten, men enligt förslaget n:o 2 skulle upptagas af distriktskrigsrätter, der, om ock äldre, likväl i allmänhet ej mera erfarna domare än i de andra krigsrätterna skulle hafva säte. Sistnämnda mål äro hufvudsakligast åtal för sådana förbrytelser i tjensten, hvilka till följd af deras natur högst sällan begås af andra än officerare och deras vederlikar, och hvilka mål oftast röra ämnen, som äro af ganska ömtålig och invecklad beskaffenhet, såsom exempel hvarå må anföras: missbruk af förmansrätten och den disciplinära straffmyndigheten samt underlydandes klagomål deröfver; underlåten vård om krigsmagtens tillhörigheter samt tillgrepp och förskingring af kronans medel; fel vid vården om trupp och dess underhåll; manskapets betungande för förmäns enskilda nytta med utgifter eller arbete; osannfärdiga rapporters afgifvande till underlydandes förfång;

befälhafvares försök att vid mönstring dölja brister i behörigt antal af manskap eller hästar och i manskapets utrustning; bedrägliga eller eljest olagliga åtgärder för att förmå någon att antaga krigstjänst; underlydandes olagliga afskedande; befäls tagande utan rättighet dertill samt slutligen tvister om byte till lands och uppbringningar till sjös, hvilka sistnämnda mål synas, likasom hittills, lämpligen böra vid krigsdomstol handläggas. Dessa mål med flera dylika äro i allmänhet af den beskaffenhet, att för deras rätta bedömande, jemte en riktig uppfattning af en sann krigaranda och af militära förhållanden, erfordras mera vana vid sådana måls handläggning samt större kunskap om hvarjehanda författningar än man rimligtvis kan begära af distriktskrigsrätterna, hvilkas ledamöter icke, såsom ledamöterna i den fasta domstolen Krigshofrätten, under längre tid sysselsatt sig med domarembetets utöfning, utan vanligen sällan kommit i tillfälle att dermed taga befattning; och komme otvifvelaktigt den kontinuitet och den enhet i domsluten uti likartade mål, som nu finnas och alltid måste finnas, då dylika mål handläggas af en för hela krigsmagten gemensam domstol, der åtalen utföras af en och samma, med sådana mål hemmastadd åklagare, att helt och hållet försvinna, derest målen skulle vid fem eller sex särskilda domstolar, efter åtal af lika många, hvar för sig mer eller mindre i krigslagfarenheten kunnige åklagare till pröfning upptagas. De delar af Krigshofrättens samt nuvarande krigsfiskalsembetets åligganden, som angå uppsigten öfver krigslagskipningen, skulle visserligen kunna, såsom redan är antydt, till generalauditören öfverlemnas; men derigenom att alla besvär öfver krigsrätternas utslag, hvilka nu ingå till Krigshofrätten, skulle, derest förslaget N:o 2 gillas, gå omedelbart till Högsta Domstolen, torde, om ock antagas må, att antalet af mål, som utaf Högsta Domstolen komme att handläggas, ej blefve till någon betydlig grad ökad, hvilket dock kan vara tvifvelaktigt, åtminstone så länge krigsrätternas ledamöter ej ännu hunnit att fullt sätta sig in i den nya krigslagen och göra sig redo för rätta tillämpningen deraf, Högsta Domstolen likväl komma att betungas, måhända ej sällan, med hvarjehanda åtgärders vidtagande för infordrande af upplysningar i förekommande

mål samt återförvisningar deraf till underrätterna, hvilket allt för närvarande, då målen slutligen inkomma till Högsta Domstolen, är af Krigshofrätten undangjordt och ej lämpligen bör upptaga Högsta Domstolens tid.»

På grund af hvad komiterade sålunda anfört och med aktgifvande på nödvändigheten att vid krigsmagten så ordna lagskipningen, att all den trygghet för dess rätta handhafvande, som kunde åstadkommas, blefve beredd, ansågo sig komiterade icke kunna tillstyrka någon förändring i då gällande bestämmelser, att under- och öfverrätter skulle vid krigsmagten finnas, utan hemstälde, att förslaget N:o 1, enligt hvilket Krigshofrätten borde utgöra dels andra domstol vid krigsmagten och i sådant afseende upptaga mål, som hos krigsrätter afgöras och Krigshofrättens pröfning underställas, äfvensom besvär öfver nämnda underrettens utslag och dels första domstol i sådana mål, som enligt samma förslag blifvit lagda under Krigshofrättens omedelbara pröfning, måtte, med de af komiterade föreslagna ändringar, läggas till grund för ny rättegångslag för krigsmagten.

I öfverensstämmelse med berörda hemställan lades också förslaget N:o 1 till grund vid utarbetandet af gällande förordning om krigsdomstolar och rättegången derstädes.

Äfven sedan nyssberörda författning utfärdats har vid flera riksmöten förslag om Krigshofrättens indragning blifvit inom Riksdagen väckt. Under åberopande af denna omständighet framlade den 11 November 1881 dåvarande statsrådet och chefen för Kongl. justitiedepartementet ett inom departementet uppgjordt förslag till förordning angående vissa ändringar i Förordningen den 11 Juni 1868 om krigsdomstolar och rättegången derstädes, hvilket förslag gick ut derpå, att Svea Hofrätt skulle blifva Krigshofrätt och, då krigshofrättsmål der förekomme, som icke rörde endast sammanläggning af straff, utgöras af presidenten eller den hans ställe företrädde, såsom ordförande, två ledamöter å den division, dit målet hörde, samt två militära ledamöter; att krigsfiskalen skulle vara allmän åklagare vid Krigshofrätten och hans embetsåligganden uppehållas af advokatfiskalen i Svea Hofrätt; samt att krigshofrätts-

målen skulle föredragas af vederbörande fiskal och protokoll föras af vederbörande notarie i Svea Hofrätt.

Öfver detta förslag, hvilket såsom bilaga A finnes fogadt vid detta betänkande, anbefaldes Svea Hofrätt och Krigshofrätten genom särskilda nådiga remisser att afgifva underdåniga utlåtanden.

Svea Hofrätt, som den 16 December 1881 afgaf sitt underdåniga utlåtande, ansåg sig, med förbigående af frågan, om eller i hvad mån ur militärisk synpunkt några betänkligheter mot förslaget förefunnes, böra inskränka sitt yttrande dertill, huruvida de mål och ärenden, som för närvarande af Krigshofrätten handlades, kunde af Svea Hofrätt utan men för dess öfriga arbete öfvertagas eller om derutinnan eller eljest angående sättet för förändringens genomförande någon anledning till erinran förekomme; i hvilket afseende hofrätten, efter en redogörelse för befintligt missförhållande mellan dess arbetskrafter och göromål, i underdånighet hemstälde, att derest Kongl. Maj:t funne skäligt i nåder förordna, att Krigshofrättens nuvarande befattning skulle af Svea Hofrätt öfvertagas, beslutet derom icke måtte bringas till verkställighet förr än sistnämnda hofrätt blifvit med en ny ordinarie sjetta division förstärkt. I öfrigt framstälde hofrätten åtskilliga anmärkningar, hvar till hofrätten vid granskning af förslagets särskilda bestämmelser funnit desamma gifva anledning, och anförde dervid, bland annat, att då det i lagförslaget uttalades, att Svea Hofrätt vore Krigshofrätt, följde väl af det sålunda begagnade uttrycket, jemfördt med förslagets innehåll i öfrigt, att Krigshofrätten, äfven då den skulle till en del utgöras af militära ledamöter, borde betraktas såsom en afdelning af Svea Hofrätt, men att det deremot förefölle tvifvelaktigt, huruvida denna afdelning lika med hofrättens ordinarie divisioner borde utfärda sina beslut i Svea Hofrätts namn eller om den dervid skulle kalla sig Krigshofrätt eller genom någon annan benämning antyda sin egenskap af särskild krigsdomstol; hvarjemte vidare erinrades, att i händelse den särskildt för behandling af krigshofrättsmål afsedda afdelningen, vid anmälan derstädes af ett hos hofrätten omedelbart anhängiggjort mål, funne detsamma ej vara till krigshofrättsmål att hänföra och såsom sådant kunna af afdel-

ningen pröfvas, måste, såvida beslutet skulle i Svea Hofrätts namn utfärdas, afdelningen, hvilken det naturligen ej tillkomme att bedöma, huruvida målet tilläfvänt kunde af hofrätten såsom allmän domstol upptagas, öfverlemna frågan härom till ordinarie divisions afgörande; och då i sådant fall hvarken den särskilda afdelningens eller den ordinarie divisionens beslut utan endast båda i förening kunde i hela hofrättens namn utfärdas, syntes tvekan förefinnas om formen för beslutens expedierande, särdeles om krigshofrättsafdelningen och den ordinarie divisionen väl öfverensstämde i den åsigt, att målet tillhörde hofrättens upptagande, men deremot vore af skiljaktig mening, huruvida detsamma borde hänföras till krigshofrättsmål eller icke, samt således hvar för sig, på grund af sin olika uppfattning derom, undandroge sig målets behandling. På grund af hvad sålunda och i öfrigt blifvit anfördt och enär äfven i andra än ofvan angifna fall torde kunna inträffa, att i mål, som hos hofrätten anhängiggjordes, beslut af hofrätten både i dess egenskap af Krigshofrätt och såsom allmän domstol blefve erforderliga, hemstälde hofrätten, att för den händelse Kongl Maj:t funne Krigshofrätten, såsom till en del bestående af ledamöter från Svea Hofrätt, icke kunna bibehålla sin hittillsvarande egenskap af särskild sjelfständig domstol utan böra med Svea Hofrätt såsom en dess afdelning införlifvas, nödiga bestämmelser måtte meddelas om hvad i fråga om beslutens utfärdande i ofvan nämnda fall borde iakttagas samt om den benämning krigshofrättsafdelningen vid utöfvande af dess domsrätt borde begagna.

Hvad särskildt angick bestämmelsen, att krigsfiskalens embetsåligganden skulle uppehållas af hofrättens advokatfiskal, förmälte hofrätten, som lemnat advokatfiskalen tillfälle att yttra sig öfver förslaget i hvad det kunde honom röra, att *då* genom förslagets antagande den militära fackkunskap, som nu stode Krigshofrätten vid fullgörande af dess befattning till buds, skulle komma att förminskas; *då* ej heller den sakkunskap i militära frågor, som genom en längre tids under samarbete med militärer fortsatt handläggning af dylika frågor kunde äfven af en icke-fackman inhemtas och man hittills

haft rätt att hos krigshofrättsrådet förutsätta, torde i allmänhet kunna påräknas hos Svea Hofrätts ledamöter, hvilka, med undantag möjligen af presidenten, endast tillfälligt efter måhända årslänga afbrott komme att i behandling af krigshofrättsmål deltaga och alla under mellantiderna skulle vara med andra magtpåliggande embetsgöromål allt för strängt sysselsatta för att åt speciellt militära författningar kunna egna något mera omfattande studium; *då* med afseende å den bristande kontinuitet i krigshofrättsafdelningens sammansättning, som såväl af de ständigt förekommande ombytena af civila ledamöter, som äfven af de militära ledamöternas af armén och flottan omvexlande tjänstgöring blefve en följd, ofta måste inträffa, att likartade mål komme att af helt och hållet eller till större delen olika ledamöter handläggas och bedömas; och *då* derjemte målens föredragning skulle vexelvis än af en, än af en annan af hofrättens fiskaler ombesörjas och vanligen, på grund af de ordinarie fiskalernas adjunktion eller förordnande till andra befattningar, måste anförtras åt någon tillförordnad, i militära mål oerfaren ung tjänsteman; hofrätten, vid betraktande af alla dessa ogynsamma förhållanden, ansåge synnerlig vigt ligga derpå, att åtminstone åklagaren måtte ega på verklig sakkännedom grundad förmåga att åt de ofta särdeles grannliga mål, deri han hade att utföra talan, bereda ej allenast ur juridisk, utan äfven ur militärisk och teknisk synpunkt nöjaktig utredning samt klart och fullständigt framhålla alla de särskilda omständigheter, som i ena eller andra afseendet borde vid bedömandet af ett åtaladt tjänstefels brottslighet beaktas; hvadan och då följaktligen angeläget vore, att den, åt hvilken åklagarebefattningen anförtrordes, måtte vara i tillfälle att genom träget och omfattande studium förvärfva insigt i den militära lagstiftningens olika grenar samt med sin uppmärksamhet följa såväl denna lagstiftnings utveckling och tillämpning som militära förhållanden i öfrigt, men hofrätten, med hänsyn till de embetsgöromål, som redan nu ålåge dess advokatfiskal, befarade, att han ej utan åsidosättande af dessa skulle kunna uppfylla de anspråk, som måste på åklagaren i krigsrättsmål ställas, hofrätten funne stora betänkligheter möta mot advokatfiskalens öfvertagande af krigsfiskalsbefattningen.

Krigshofrätten, som den 29 December 1881 afgaf sitt underdåniga utlåtande, afstyrkte förslaget hufvudsakligen af skäl, att då enligt detta förslag, hvars motiv förklarade en öfverrätt vid krigsmagten vara oumbärlig, åtminstone så länge krigsrätterna ej erhållit en fastare organisation, pluraliteten af ledamöterna i den nya Krigshofrätten skulle utgöras af civila i stället för militära personer, den komme att förlora egenskapen af verklig krigsdomstol, hvarmed inom krigsmagten förstodes en domstol, som icke blott hade till verksamhet att döma öfver militära fel och förbrytelser, utan äfven till öfvervägande antal utgjordes af militärpersoner; att särskild öfverrätt vid krigsmagten städse från synpunkten af krigstuktens bevarande betraktats såsom nödvändig; att ett verkligt behof kräfde, att i Krigshofrätten det militära domstolselementet finge i förhållande till det civila lika stort utrymme som i krigsrätterna; att en sådan förändring af krigsöfverdomstolens karakter, att det civila domstolselementet förmådde vid domslutet undertrycka det militära, kunde icke allenast gifva anstöt åt den dittills inom militären rådande uppfattningen af krigsdomstolarne, utan ock medföra allt för stort äfventyr med afseende å krigstukten; att manskapet vid krigsmagten icke skulle kunna fatta, hvarföre officerare, hvilkas laga domstol för embetsfel vore Krigshofrätt, komme att der dömas af tre civila och allenast två militära domare, under det dom öfver underofficerare och manskap, mot hvilka åtal för tjänstefel skulle ske inför krigsrätt, fortfarande blefve fäld af ett öfvervägande antal militärer; att den nuvarande sammansättningen af Krigshofrätten verksammare bidroge till att i krigsfolkets ögon främja rättens prestige, än en utvidgad representationsrätt derinom för allmän lagkunskap; att det sätt, hvarpå befälhafvare i disciplinmål utöfvade den militära straffmagten, borde, i händelse af klagan deröfver, från militärisk synpunkt pröfvas, och att sådan pröfning bättre egnade sig för Krigshofrätten med dess nuvarande sammansättning än för en domstol, hvars pluralitet utgjordes af civilpersoner; att de olägenheter, hvilka upphörandet af den dittills, i fråga om det militära domstolselementets inflytande, stadgade likställigheten mellan krigsrätterna och Krigshofrätten komme att förorsaka, skulle under krig innebära

verkliga faror hvad anginge krigstukten; att äfven under fredstid militär fackkunskap vore inom krigsöfverdomstolen, såsom varande tillika första domstol för officerare, i samma grad erforderlig som inom underofficerarnes och manskapets första domstol, krigsrätt; samt att för ett rätt bedömande, huruvida militära tjenstepligter blifvit åsidosatta, nödigt vore, att domaren i krigsdomstol sjelf icke allenast egde insigt i hvad till krigsmannens yrke hörde, utan ock lefvat sig in i de militära tjensteförhållandena, så att han visste att rätt uppskatta den ordning, subordination och allmänna anda, hvilka utgjorde vilkoren för upprätthållande af en god manstukt inom krigshären.

Med anledning af de af Svea Hofrätt och Krigshofrätten gjorda anmärkningar emot särskilda bestämmelser i lagförslaget vidtogos några förändringar i detsamma. Enligt hvad det omarbetade förslaget, hvilket såsom bilaga B är fogadt vid detta betänkande, gifver vid handen, åsyftade de vidtagna ändringarna dels bestämmelser angående Krigshofrättens sammansättning i de fall, då enligt gällande författningar derstädes förekomme mål, i hvilka hvarken någon af armén eller någon af flottan vore tilltalad; dels att i krigstid Konungen måtte kunna förordna om öfverkrigsrätt äfven för någon del af krigsmagten, som befunne sig inom riket; dels ock att föreskriften om krigsfiskalsembetets uppehållande af advokatfiskalen i Svea Hofrätt skulle utgå. Öfver det sålunda förändrade förslaget infordrades Högsta Domstolens yttrande. Ärendet företogs der till slutlig behandling den 30 Oktober 1882, hvarvid sex ledamöter, flera under åberopande af hvad i ärendet blifvit yttradt dels af Krigshofrätten och dels inom Svea Hofrätt, afstyrkte förslaget, samt en ledamot hemställde, att förslaget måtte få hvila intill dess grunderna för en ny härordning blifvit bestämda, men för den händelse sådan bestämmelse icke afvaktades, biträdde de af en annan ledamot i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Krigshofrättens utlåtande gjorda principiella anmärkningar och förty jemväl för sin del afstyrkte bifall till lagförslaget.

Vid underdånig föredragning den 29 December 1882 af Högsta Domstolens yttrande äfvensom Svea Hofrätts och Krigshofrättens utlå-

tanden öfver ifrågavarande förslag utlät sig, enligt referat, som finnes infördt i Nytt Juridiskt Arkiv Afd. II sjunde årgången, statsrådet och chefen för Kongl. justitiedepartementet, att bland de skäl, som blifvit anförda mot förslaget, åtminstone ett syntes vara förtjent af nådigt afseende. Högsta Domstolens samtliga ledamöter hade nemligen såsom en brist hos förslaget anmärkt, att en af ett öfvervägande antal civila ledamöter sammansatt domstol skulle öfvertaga Krigshofrättens funktion att i första instans döma öfver förbrytelser, begångna af officerare, under det att underbefäl och manskap fortfarande skulle i första hand dömas af de af företrädesvis militära ledamöter bestående krigsrätterna. Statsrådet ville icke bestrida, att denna omständighet möjligen kunde, till men för disciplinen, väcka föreställning om bristande likhet inför lagen, och ansåge sig af denna anledning icke böra göra någon underdånig framställning om förslagets framläggande för Riksdagen. Frågan om Krigshofrättens omorganisation eller indragning borde dock, enligt statsrådets förmenande, ingalunda anses hafva derigenom förfallit; fast mer syntes, sedan förslaget utarbetades, en utsigt till frågans lösning hafva trädt i dagen, som då ej i lika hög grad förefanns. Derest uppgjort förslag till ny härordning blefve af Kongl. Maj:t och Riksdagen godkändt, skulle befälet, särskildt det högre, blifva så koncentreradt på bestämda förläggningssorter, att inga svårigheter borde möta att inom hvarje militärdistrikt anordna en krigsrätt, så sammansatt, att den kunde i Krigshofrättens ställe såsom första instans upptaga och afdöma åtal mot officerare, likasom en dylik krigsrätt redan nu lätteligen kunde organiseras vid flottans stationer. Dermed skulle anmärkningen mot det öfvervägande civila elementet i Svea Hofrätt såsom första instansens domstol i vissa krigsrättsmål hafva förfallit; måhända hade ock dermed yppats en möjlighet att efter vissa andra länders, särskildt Norges, föredöme, indraga hela mellaninstansen i krigsrättsmål och låta målen fullföljas från krigsrätterna direkte till Högsta Domstolen. Någon bestämd mening derom vore dock för tidigt att uttala, då så mycket berodde på den organisation, som kunde bibringas krigsrätterna.

Sedan det af statsrådet och chefen för Kongl. justitiedepartementet omförmälda, år 1883 för Riksdagen framlagda härordningsförslag fallit, framhölls flera gånger inom Riksdagen, att frågan om Krigshofrätten icke syntes stå i väsentligt sammanhang med försvarsfrågan och derföre borde kunna lösas utan afvaktan å denna senares utgång. Vid 1888 års riksdag vann denna åsigt framgång, och Riksdagen fann ämnet snarare sammanhänga med frågan om rättegångsväsendets ombildning, hvadan ock Riksdagen den 9 Maj 1888 till Kongl. Maj:t aflät den förut omförmälda skrifvelse, som föranledde frågans remitterande till Nya Lagberedningen.

I den skrifvelse af den 14 Maj 1890, hvori Riksdagen besvarade Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af en ordinarie sjette division i Svea Hofrätt, uttalade Riksdagen önskvärdheten af att Kongl. Maj:t vid tillsättande af de nya tjänstebefattningarna måtte tillse, att derigenom möjlighet lemnades öppen att, om sådant funnes lämpligt, Krigshofrättens åligganden af Svea Hofrätt öfvertoges, hvarigenom jemväl någon besparing kunde beredas i motvigt mot den ökade utgift, som genom sjette divisionens uppförande på ordinarie stat föranleddes.

Vid innevarande års riksmöte har ånyo väckts motion om vidtagande af sådana åtgärder, att Svea Hofrätt måtte kunna öfvertaga de ärenden, hvilka för närvarande handläggas af Krigshofrätten. I anledning af berörda motion har Riksdagen i skrifvelse den 14 i denna månad anhållit, att Kongl. Maj:t tacktes, såvidt möjligt vore, redan för nästkommande Riksdag framlägga förslag till Krigshofrättens indragning eller ombildning.

Såsom af den ofvan lemnade redogörelsen framgår, hafva de tidigare förslagen i nu föreliggande ämne antingen gått ut derpå, att för mål tillhörande krigsdomstol mellaninstansen skulle helt och hållet borttagas samt alla dylika mål handläggas vid krigsrätt och derifrån fullföljas

omedelbart till Högsta Domstolen eller, i vissa undantagsfall, till general-krigsrätt, eller ock syftat derhän, att, med bibehållande af en mellaninstans, de göromål, som nu tillhöra Krigshofrätten, skulle öfverflyttas till de öfriga hofrätterna eller till en af dem.

De skäl, som år 1867 föranledde komiterade att afstyrka det då uppgjorda förslaget om upphäfvande af mellaninstansen och inrättande i stället af distriktskrigsrätter, synas Beredningen i hufvudsakliga delar fortfarande ega giltighet. Obestriddigt är, på sätt komiterade framhöllo och med exempel belyste, att vissa mål, som enligt förslaget skulle komma att af krigsrätt upptagas, äro af så ömtålig och invecklad beskaffenhet, att deras behöriga utredning och handläggning kräfva stor erfarenhet och ett moget omdöme ej blott hos domstolens ledamöter, framför allt den civile, utan ock hos åklagaren. Svårigheten att bilda krigsrätter, som i detta afseende kunna erbjuda erforderliga garantier, ligger i öppen dag. Då hvarje distriktskrigsrätt i regeln ej finge att handlägga mera än ett ringa fåtal mål årligen, kan det ej förväntas, att ledamöterna deri, äfven om de — hvad för närvarande ej är förhållandet med de militära ledamöterna i krigsrätt — förordnades för viss tid, skulle genom denna sin domareverksamhet kunna inhemta någon grundligare eller mera omfattande erfarenhet. Detsamma gäller ock de åklagare, som skulle vid dessa domstolar tjenstgöra och hvilkas befattning med målens utredning ofta är synnerligen magtpåliggande. Att för utbildande af verkligt dugliga åklagare inskränka deras antal, med skyldighet för dem att tjenstgöra inom flera distrikt, skulle, oberäknadt de ej obetydliga resekostnader, som deraf förorsakades, lätt kunna framkalla svårigheter, i händelse olika distriktskrigsrätter samtidigt behöfde sammanträda. Men äfven om det icke skulle möta öfvervinneliga hinder att så anordna distriktskrigsrätterna och åklagaremagten vid dem, att någon större betänklighet icke mötte att låta målen från dessa domstolar fullföljas direkte till högsta instansen, så måste i allt fall hänsyn tagas till de mål, som vid öfriga krigsrätter handläggas. Erfarenheten lär icke jäfva det påstående, att de mål, som från dessa domstolar inkomma till öfverrätt, ingalunda befinna sig i bättre utredt skick än

de, som från de allmänna underrätterna fullföljas, utan att snarare ett motsatt förhållande måste betecknas såsom det regelmässiga; och behovet af en mellaninstans kan således åtminstone icke sägas vara mindre kämbart för krigsrättsmål än för de mål, som af de allmänna domstolarne upptagas. Slutligen bör märkas, att kostnaderna för distriktskrigsrätterna jemte det nya generalauditörsembete, som med en sådan anordning som den nu ifrågasatta svårligen kunde undvaras, med all sannolikhet skulle komma att snarare öfverskjuta än understiga utgifterna för den nuvarande Krigshofrätten. En mellaninstans i krigsrättsmål bör derföre, enligt Beredningens åsigt, under alla omständigheter bibehållas.

Ganska viktiga skäl tala deremot för en ombildning af Krigshofrätten. Redan vid 1857 års riksmöte framhölls, att denna domstols organisation icke innebure tillräckliga garantier för den insigt, som särdeles hos en öfverrätt vore erforderlig, och denna anmärkning torde ej kunna jäfvas. Då endast en civil ledamot der har säte och stämma, låter det sig ej förneka, att ett nog knappt utrymme inom denna öfverrätt lemnats åt den egentliga lagkunskapen. Dertill kommer vidare, att den civile ledamoten i regel saknar tillfälle att erhålla den vana vid tillämpningen af allmänna straffrättsliga bestämmelser, hvilken äfven vid behandling af krigsrättsmål är erforderlig. Utan tvifvel är det sålunda redan ur denna synpunkt önskligt, att åt Krigshofrätten må kunna gifvas en bättre organisation än hittills varit fallet.

Såsom det hufvudsakliga skälet för Krigshofrättens ombildning har emellertid, i synnerhet på senaste tiden, åberopats det missförhållande, som man ansett förefinnas mellan antalet mål och ärenden, hvilka af Krigshofrätten handläggas, och kostnaden för denna domstol.

I fråga härom torde böra erinras, att enligt chefens för Justitiedepartementet embetsberättelser medeltalet af de utaf Krigshofrätten afgjorda mål, som der omedelbart upptagits eller genom besvär eller underställning från krigsrätterna inkommit, utgjort under åren 1872—1881 allenast 25 och under påföljande tioårsperiod nedgått till omkring 20 om året; att utom dessa mål, deri Krigshofrätten dömt i första eller andra instans, derjemte förekommit en mängd andra ärenden, såsom

sammanläggningar af straff, åtgärder i anledning af Kongl. Maj:ts remisser, granskning af fånglistor m. m., men att af sagda ärenden större delen hufvudsakligen handlägges af tjänstemännen och att äfven de öfriga, med få undantag, äro af synnerligen enkel beskaffenhet; att kostnaderna för Krigshofrätten enligt gällande stat uppgå till 11,100 kronor, nemligen till krigshofrättsrådet 4,500 kronor, deraf 3,300 lön och 1,200 tjänstgöringspenningar, till sekreteraren 3,300 kronor, deraf 2,500 lön och 800 tjänstgöringspenningar, till krigsfiskalen 2,700 kronor, deraf 2,000 lön och 700 tjänstgöringspenningar, samt till vaktmästaren 600 kronor, hvarjemte på extra stat finnes uppfördt arfvode 5,000 kronor till ordföranden och tre militära ledamöter; samt att härtill komma hyra för embetslokal, kostnader för uppvärmning och belysning m. m., hvilka utgifter bestridas af andra hufvudtitelns anslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. och för åren 1888—1891 i medeltal uppgått till något öfver 2,800 kronor årligen.

Man kan, med dessa siffror för ögonen, ej förneka, att den militära lagskipningen i mellaninstansen för närvarande faller sig jemförelsevis dyr; och ehuru de af Krigshofrätten handlagda målen på de allra sista åren visat en benägenhet att stiga samt en ytterligare tillökning af deras antal med sannolikhet kan antagas blifva en följd af den nyligen beslutade förlängningen af de värnpligtiges öfningstid och, i än högre grad, genom beslutet att öka antalet värfvade trupper, kan denna tillväxt icke antagas blifva af sådan betydenhet, att icke fortfarande disproportion kommer att finnas mellan arbetsprodukten och kostnaden. En omorganisation af Krigshofrätten underlättas för öfrigt numera deraf, att såväl krigshofrättsråds- som sekreterarebefattningen för närvarande äro tillsatta endast på förordnande.

Vid uppgörande af en plan för Krigshofrättens ombildning bör först tagas i öfvervägande, huruvida denna domstol eller den, som i dess ställe sättes, skall fungera allenast såsom appellationsdomstol eller om den såsom hittills jemväl bör i första hand upptaga åtal mot officerare och deras vederlikar. Derest nemligen öfverdomstolen allenast hade att upptaga mål, som inkomme från första instansens krigsdom-

stolar, skulle måhända ej så allvarliga betänkligheter möta att låta Krigshofrättens åligganden öfvertagas af allmän öfverrätt, naturligen med iakttagande deraf att, såsom i Högsta Domstolen sker då krigsrättsmål der förekomma, militära ledamöter inkallas. Då emellertid detta förutsätter inrättandet af distriktskrigsrätter såsom första domstol för sådana mål, hvilka nu omedelbart af Krigshofrätten upptagas, skulle en sådan anordning — oafsedt den förut påpekade svårigheten att bilda fullt lämpliga distriktskrigsrätter — föranleda rätt betydande kostnader, på samma gång de fördelar, man härigenom skulle vinna, vore af ganska tvifvelaktig natur. Såvidt Beredningen kan finna, tala alltså starka skäl för bibehållande af den nuvarande anordningen, enligt hvilken mellaninstansen jemväl fungerar såsom första domstol i mål, som röra åtal mot officerare och deras vederlikar.

Då en förbättrad organisation af Krigshofrätten såsom ett fullt fristående embetsverk tydligen ej kan åstadkommas utan ökade kostnader, synes ingen annan utväg att nå önskningsmålen i afseende å Krigshofrätten vara för handen än att antingen låta dess funktioner öfvertagas af rikets öfriga hofrätter eller ock på ett eller annat sätt införlifva densamma med någon af nämnda hofrätter. Härvid synes dock tanken på att hänvisa krigsrättsmålen till samtliga öfriga hofrätterna kunna utan någon utförligare bevisföring afvisas. Att derigenom — oafsedt betydande organisatoriska svårigheter — enheten i lagtillämpningen skulle komma att äfventyras är sjelfklart, på samma gång möjligheten att vinna öfverblick öfver och utöfva kontroll å krigsrätternas verksamhet minskades. Redan svårigheten att i de till Jönköping och Kristianstad förlagda hofrätterna erhålla nödigt biträde af sjöofficerare synes dessutom lägga afgörande hinder i vägen för en dylik anordning. Också har den på senare tider icke, så vidt Beredningen känner, blifvit från något håll förordad, utan synes man numera temligen allmänt hafva enat sig om den uppfattningen, att frågans rätta lösning är att söka i en förening af Krigshofrätten med Svea Hofrätt.

Detta utgjorde ock, såsom ofvan erinrats, grundtanken i det förslag, som år 1881 inom Justitiedepartementet utarbetades. Hufvudanmärk-

ningen mot detta förslag var, att då enligt detsamma förbrytelser af officerare och deras vederlikar skulle komma att i första hand bedömas af en domstol med öfvervägande antal civila ledamöter, medan sammansättningen af krigsrätterna, der militära ledamöter utgjorde flertalet, förblefve oförändrad, detta kunde till men för disciplinen väcka föreställning om bristande likhet inför lagen. Riktigheten af denna anmärkning, som äfven föranledde att förslaget fick förfalla, lärer icke kunna bestridas. Om — såsom af de myndigheter, hvilka yttrat sig i ämnet, med styrka framhållits och jemväl Beredningen för sin del anser otvifvelaktigt — fullgiltiga skäl finnas att bibehålla specialdomstolar för uppdragande af åtal mot underbefäl och manskap, så gäller detta äfven om åtal mot officerare, och det i måhända ännu högre grad, enär dessa mål oftare äro af mera invecklad beskaffenhet och således företrädesvis kräfva fackinsigter hos domaren. Beredningen har derföre ansett det vara nödvändigt, att inom Krigshofrätten antalet militära ledamöter fortfarande blefve det öfvervägande, dock så jemkadt, att för vinnande af ökad mått af allmän lagkunskap inom domstolen proportionen mellan militära och civila ledamöter blefve såsom 3 till 2.

En annan af de mot 1881 års förslag framställda anmärkningar, som, enligt Beredningens åsigt, ej bör lemnas åsido, var den, som af Svea Hofrätt gjordes rörande förvecklingar, som kunde uppstå, derest beslut i krigshofrättsmål skulle af den för deras behandling afsedda afdelningen meddelas i Svea Hofrätts namn. Till undvikande af dessa förvecklingar och med hänsyn derjemte till innehållet af 20 § Regeringsformen anser derföre Beredningen angeläget, att Krigshofrätten, äfven om den till någon del komme att utgöras af ledamöter i Svea Hofrätt, i allt fall måtte med sin nuvarande benämning bibehålla karakteren af en särskild sjelfständig krigsdomstol.

Vår lagstiftning saknar ingalunda exempel derpå, att ledamöter i allmänna domstolar tillika fungera såsom ledamöter i specialdomstolar. För att ej tala om Riksrätten, hvori presidenten i Svea Hofrätt är sjelfskrifven ordförande samt två ledamöter af samma hofrätt och, i vissa fall, fyra medlemmar af Högsta Domstolen jemte andra embetsmän ingå

såsom ledamöter, må här erinras om egodelnings- och egoskilnadsrätterna, hvori ordinarie domaren i orten är sjelfskrifven ordförande; och i den numera upphäfdade Sjöförsäkringsöfverrätten hade, bland andra, två ledamöter af Svea Hofrätt säte och stämma. Någon svårighet har visserligen mött att för nu ifrågavarande förening finna en lämplig form, af hvilken tydligt framginge å ena sidan skyldigheten för ledamöterna och tjänstemännen i Svea Hofrätt att jemväl tjänstgöra i Krigshofrätten och å andra sidan denna senare domstols fortfarande egenskap af specialdomstol. Beredningen har emellertid sökt lösa denna svårighet på det sätt, att i förslaget upptagits en bestämmelse, att Krigshofrätten är en vid Svea Hofrätt bildad särskild afdelning, hvaremot ändring ej föreslagits i 2 § af Förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868, som stadgar, att andra domstol vid krigsmagten är Krigshofrätt; och torde härigenom all fara för sådana förvecklingar, som ofvan blifvit antydda, vara förebyggd.

Enligt Beredningens förslag skulle Krigshofrätten komma att bestå af två civila och tre militära ledamöter. För handläggning af krigsrättsmålen skulle vid Svea Hofrätt bildas en särskild afdelning, benämnd Krigshofrätt, i hvilken de civila platserna skulle besättas med ledamöter i Svea Hofrätt, likasom äfven protokollsföringen och annat biträdande arbete skulle bestridas af samma hofrätts tjänstemän och betjente. En särskild krigsfiskal skulle fortfarande finnas, men till denna befattning kunna förordnas en tjänsteman i Svea Hofrätt.

Vid Krigshofrättens organisation har Beredningen ansett synnerlig vigt ligga derå, att dess civila ledamöter blifva ständiga. Säkerligen skall detta främja ett jemnt och fruktbringande samarbete med de militära ledamöterna. Af än större betydelse är dock, att på detta sätt de civila ledamöterna förvärfva djupare insigt i krigslagstiftningen och vidsträcktare erfarenhet i krigsrättsmåls handläggning, än eljest kan förväntas, och att derigenom större utsigt vinnes att åstadkomma stadga och likformighet i lagtillämpningen på detta område.

Den i 1881 års förslag införda bestämmelsen, att presidenten i Svea Hofrätt skulle vara ledamot och ordförande i Krigshofrätten, har synts

vara särdeles välbetänkt och derföre blifvit i föreliggande förslag upptagen. För en dylik bestämmelse talar jemväl den beaktansvärda omständigheten, att presidenten bättre än någon annan är i tillfälle att ordna den tienstgöring inom Krigshofrätten, hvartill arbetskrafter från Svea Hofrätt böra anlitas.

Till andre civilledamot skulle af Konungen förordnas en bland Svea Hofrätts ordinarie ledamöter. Denne ledamot hade att öfvertaga de åligganden, som nu tillkomma krigshofrättsrådet, framförallt föredragningen af krigsrättsmålen.

De militära ledamöternas antal skulle, såsom redan är nämndt, utgöra tre, som af Konungen för tre år i sender förordnades, deraf en generalsperson och två regementsofficerare, en tillhörande armén och en flottan.

En krigsöfverdomstol så organiserad, som nu blifvit föreslaget, synes i afseende å sin sammansättning icke lemna rum för de anmärkningar, som, efter hvad förut omförmälts, ej utan skäl kunna göras mot den nuvarande Krigshofrätten. Det civila elementet inom domstolen skulle erhålla en välbehöflig förstärkning, utan att obehörigen undantränga det militära, och sambandet med den allmänna brottsmålslagskipningen blefve oafslätligt och derföre fastare. Derjemte skulle vinnas den fördel, att krigsrättsmålen, ehuru i viss mån öfverflyttade till Svea Hofrätt, dock ej skulle inkräkta på den tid, som der nu användes till handläggning af andra mål, utan i detta hänseende lemna domstolen helt och hållet oberörd. Hvad kostnaderna beträffar, så kan visserligen någon i siffror utförd beräkning deraf icke här lemnas, då det icke lärer tillkomma Beredningen att yttra sig om beloppen af de ersättningar, som för upprätthållande af Krigshofrättens verksamhet måste utgå. Att emellertid betydande besparingar i det nuvarande anslaget låta sig göra, är lätt att finna. De till krigshofrättsrådet och krigsfiskalen nu med sammanlagdt 7,200 kr. utgående lönebelopp skulle komma att ersättas af arfvoden, hvilka tillsammans näppeligen behöfva uppgå ens till hälften af nämnda summa. Tages derjemte i betraktande, att aflöningarna till en militärledamot och sekreteraren icke vidare blefve erforderliga och

att om, såsom man eger anledning antaga, plats inom Svea Hofrätts lokaler kan beredas Krigshofrätten, särskild hyresafgift besparas, torde redan härmed kostnaderna vara nedbragta till hälften eller derunder af hvad de nu utgöra.

Efter denna redogörelse för hufvuddragen af föreliggande förslag, lärer Beredningen kunna fatta sig kort i fråga om de ändringar, som erfordras i Förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868, äfvensom beträffande de omständigheter i öfrigt, som i och för förslaget genomförande kunna vara att beakta.

11 §. Enligt nu gällande bestämmelser utses af Konungen för samma tid som de ordinarie militärledamöterna i Krigshofrätten jemväl tvenne ställföreträdare, deraf en från armén och en från flottan, hvarförutom, då mål förekomma, som röra sjökrigstjensten och manövern, för tillfället förordnas två officerare af sjöförsvaret, att inträda i stället för de två regementsofficerarne af armén. Efter hvad Beredningen inhemtat, lärer endast i mycket sällsynta fall behof yppats att inkalla suppleant. Vid sådant förhållande och då något särskildt behof af ständig suppleant i förevarande fall icke torde förefinnas, har det syntts utan betänkande kunna åt Konungen öfverlätas att i hvarje fall förordna ställföreträdare för tillfället, då behof deraf anmäles vara för handen.

Då, såsom Beredningen antager, arfvode ej skulle tillkomma presidenten i Svea Hofrätt för den tillökning i tjänstgöringsskyldighet, som, derest förslaget antoges, skulle å honom läggas, kan det tydligen ej ifrågasättas, att han äfven skulle underkasta sig någon inskränkning i afseende å den årliga ledighet, som är honom tillförsäkrad. Under den tid, presidenten åtnjuter semester, och möjligen äfven vid andra tillfällen, då han eger vara befriad från embetsutöfning, förordnas icke någon annan till president i hans ställe, utan hans åligganden i hofrätten bestridas enligt arbetsordningen af äldste tjänstgörande hofrättsledamoten. Det skulle för dessa fall kunna ifrågasättas, att denne finge öfvertaga presidentens åligganden äfven i Krigshofrätten. Men derigenom skulle en hofrättsledamot — stundom kanske en assessor — blifva ordförande i en rätt, der en generalsperson sutte som ledamot,

hvilket ej torde vara lämpligt. Och å andra sidan kan, ifall t. ex. presidentens semester inträffar å tid, då endast en division är i tjänstgöring, det möta svårighet för äldste ledamoten derstädes, som då är upptagen af mångahanda göromål, att samtidigt tjänstgöra i Krigshofrätten. Jemväl för den händelse att vid förfall för presidenten annan är förordnad sköta hans embete — ett uppdrag som, särskildt då det gäller endast för en kort tid, oftast torde lemnas åt ledamot i hofrätten — har Beredningen ansett, att den sålunda tillförordnade presidenten ej bör inträda i Krigshofrätten med mindre han tillika erhållit Konungens förordnande att vara ordförande derstädes. Är detta ej förhållandet, bör, likasom då presidenten för åtnjutande af semester eller af annan anledning hos Konungen anmält sig vilja vara befriad från tjänstgöringen i Krigshofrätten, förordnande att der inträda som ledamot meddelas ordinarie eller adjungerad ledamot i hofrätten, som dertill må vara oförhindrad. Att en sådan ledamot såsom ersättning för detta extra arbete utöfver hans vanliga åligganden måste erhålla ett skäligt arfvode, anser Beredningen oundgängligt, desto hellre som lätt kan inträffa, att ett dylikt förordnande måste ställas så, att det i någon mån inkräftar på ledamotens semester.

Med hänsyn dertill att en yngre ledamot af Svea Hofrätt kan varda förordnad till civil ledamot af Krigshofrätten, har det syns mindre passande att för honom bibehålla titeln krigshofrättsråd, hvilken titel betecknar en högre tjänstegrad än den han tilläfventyrs inom Svea Hofrätt bekläder. Beredningen har af sådan grund tillstyrkt, att honom tillägges samma benämning som den civile ledamoten i öfverkrigsrätt, nemligen »öfverauditör».

Det arbete, öfverauditören såsom sådan skulle erhålla, kan väl i allmänhet ej anses vara särdeles tungt eller tidsödande. Det blefve dock alltid en afsevärd tillökning till hans förutvarande göromål, som i sig sjelfva äro af beskaffenhet att taga tid och krafter fullt i anspråk. Men äfven om han under vanliga förhållanden kan genom ökad arbete och lämplig fördelning af detsamma medhinna såväl hofrättsgöromålen som öfverauditörens åligganden, blir detta dock omöjligt, då särskildt vid-

lyftiga eller af annan anledning tidsödande mål förkomma i Krigshofrätten, eller, på sätt stundom kan inträffa, denna får sig uppdraget att meddela yttrande i någon till den militära brottmåls- eller processlagstiftningen hörande fråga af större omfattning. I sådana fall måste gifvetvis ledighet beredas honom från den ordinarie tjänstgöringen i hofrätten. Tillika är att uppmärksamma, att då Krigshofrättens verksamhet icke under någon tid af året kan afbrytas, öfverauditören ej utan att annan sättes i hans ställe kan komma i fullt åtnjutande af den ledighet, honom eljest är tillförsäkrad under semestern samt hofrättens jul- och påskferier. I betraktande af hvad nu anförts anser Beredningen en oeftergiflig förutsättning för genomförandet af föreliggande förslag vara, att arfvode beredes öfverauditören för det ökade arbete och annan olägenhet, hvarmed sålunda han, ensam af alla hofrättens ledamöter, skulle betungas. Med hänsyn till beskaffenheten af arbetet inom Krigshofrätten lärer deremot någon på förhand bestämd ledighet från göromålen i Svea Hofrätt ej kunna öfverauditören tillförsäkras. Och på det han sjelf måtte finna med sin fördel förenligt att ej öfver höfvan påkalla sådan ledighet, torde arfvodesfrågan lämpligast kunna så anordnas, att öfverauditören vid ledighet från arbetet inom Svea Hofrätt ej eger uppbära tjänstgöringspenningar derstädes, likasom han bör vara skyldig att under ledighet i Krigshofrätten afstå arfvodet till den, som der sköter hans tjänst.

Det torde falla af sig sjelft, att om den till öfverauditör förordnade hofrättsledamoten afgår från sin befattning i Svea Hofrätt, förordnandet för honom att vara öfverauditör i sammanhang dermed måste upphöra. Sådant förordnande synes ej heller böra få innehafvas af den, som enligt arbetsordningen är ordförande å någon af hofrättens divisioner.

13 §. De i 13 § vidtagna ändringar finna sin naturliga förklaring af de nya bestämmelserna om Krigshofrättens organisation.

15 §. Vid sidan om sin egentliga uppgift att vara allmän åklagare och i denna egenskap väcka och utföra åtal vid Krigshofrätten har krigsfiskalen vissa andra åligganden, som ingalunda sakna vikt. Så tillkommer det honom att granska fångförteckningar, expediera utdrag af

saköreslängden, föra diaries öfver mål, som tillhöra hans handläggning, samt vårda Krigshofrättens bibliotek och andra tillhörigheter. Den praxis har dessutom utbildat sig, att auditörerna, hvilka ofta äro unga och mindre erfarna män, hänvända sig till krigsfiskalen för erhållande af råd och upplysningar, och krigsfiskalen sättes härigenom såväl som i följd af sin verksamhet i öfrigt i tillfälle att öfva ett slags väl behöflig kontroll öfver underdomarne i krigsrättsmål. Arten och vigten af de bestyr, som sålunda åligga krigsfiskalen, fordra därför på denna post en man med rätt omfattande insigter och tid nog öfrig från andra göromål att kunna med omsorg och nit egna sig åt sina tjänsteåligganden. Då för närvarande finnes en med fullmägt försedd innehafvare af denna tjänst, torde emellertid för tillfället ej erfordras några särskilda åtgärder för dess besättande. Önskligt vore visserligen, särskildt ur besparingssynpunkt, att vid nuvarande innehafvarens afgang hans åligganden kunde mot skälig godtgörelse öfverflyttas på någon tjänsteman i Svea Hofrätt. I sådant fall ligger närmast till hands att förena krigsfiskalsbefattningen med advokatfiskalstjensten i nämnda hofrätt, såsom ock ifrågasattes i det år 1881 först uppgjorda förslag. Då emellertid Svea Hofrätt i sitt öfver nämnda förslag afgifna utlåtande, med anledning af hvad nuvarande advokatfiskalen dervid anfört, förklarar sig anse stora betänkligheter möta mot advokatfiskalens öfvertagande af krigsfiskalsbefattningen, synes man, äfven om vissa af de framställda anmärkningarna icke träffa nu föreliggande förslag, dock ej böra gå längre än att genom lag öppna möjligheten att till skötande af ifrågavarande befattning förordna tjänsteman i Svea Hofrätt.

Protokollsföringen i Krigshofrätten, för hvilken den der nu anstälde 16 §. sekreteraren ansvarar, likasom de andra göromål, som enligt fastställd instruktion åligga denne tjänsteman, synas kunna utan vidare svårighet fördelas mellan Svea Hofrätts notarier och öfriga tjänstemän. Närmare föreskrifter härom torde böra meddelas i arbetsordning.

Sedan beträffande förfarandet vid krigsrätt föreskrifvits, i 31 §, 45 §. att förhör med parter eller vittnen skall verkställas af rättens civile ledamot, och i 35 §, att krigsrätt är domför, ändå att blott tre militära

ledamöter och auditören äro tillstädes, der tre af dem om slutet ense äro, så stadgas i 48 § att, med vissa förut i lagen angifna undantag, hvad i öfrigt finnes föreskrifvet om rättegång vid krigsrätt skall i allt, som tillämpligt är, lända till efterrättelse för krigsöfverdomstol. Antagandet af den nu föreslagna förändrade organisationen af Krigshofrätten torde föranleda vissa modifikationer i förstnämnda bestämmelser, så vidt de ega tillämpning på denna domstol. Att president eller tillförordnad president i Svea Hofrätt, då han för ordet i Krigshofrätten, bör i alla delar hafva samma funktioner, som tillkomma ordförande i allmän domstol, och således äfven leda förhör med parter och vittnen, torde falla af sig sjelft. Föres deremot ordet af militär ledamot, böra lämpligen, likasom hittills, dylika förhör hållas af civil ledamot; och eignar naturligen öfverauditören sig bäst dertill, desto hellre som han eller ställföreträdare för honom alltid måste vara tillstädes, men det deremot kan hända att annan civil ledamot i presidentens ställe icke blifvit förordnad.

Enligt 1881 års förslag skulle föredragningen i krigsrättsmål verkställas af tjenstgörande fiskalerna i vanlig ordning. Lämpligare synes dock vara att, såsom Beredningen föreslagit, låta föredragningen inom Krigshofrätten ombesörjas af öfverauditören, helst derigenom rubbning af arbetets gång inom Svea Hofrätt säkrast undvikes.

Förslag

till

Förordning angående vissa ändringar i Förordningen den 11 Juni 1868 om krigsdomstolar och rättegången derstädes.

Nedannämnda paragrafer i Förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868 skola erhålla följande förändrade lydelse:

11 §.

Svea Hofrätt är Krigshofrätt. Då krigshofrättsmål derstädes förekommer, som ej rör endast sammanläggning af straff, utgöres Hofrätten af presidenten eller den hans ställe företräder såsom ordförande, två ledamöter å den division, dit målet hör, samt två militära ledamöter. Hofrätten vare ej domför, der ej två militära ledamöter äro i rätten närvarande.

För tre år i sänder förordnar Konungen två regementsofficerare af armén och två af flottan att vara militära ledamöter i Krigshofrätten; äfvensom två andra regementsofficerare, en från armén och en från flottan, att, vid förfall för någon af de militära ledamöterna, i hans ställe inträda.

De militära ledamöterna af armén skola i rätten tjenstgöra, då mål, deri någon af armén är tilltalad, der förekommer, och de militära ledamöterna af flottan då mål förekommer, deri någon af flottan är tilltalad. Är både någon af armén och någon af flottan i målet tilltalad, då skola en militärledamot af armén och en militärledamot af flottan i rätten vara.

13 §.

Ej må militär ledamot i Krigshofrätten till domareembetet träda, innan han i lag föreskrifven domareed aflagt.

Angående ledamöternas skyldighet att domareed aflägga samt den ordning, i hvilken de i rätten taga plats, gälle för Öfverkrigsrätt hvad i 9 § om Krigsrätt sagdt är. Vid ordförandens förfall föres ordet af den främste militäre ledamoten.

15 §.

Allmän åklagare vid Krigshofrätten är krigsfiskalen. Hans embetsåligganden uppehållas af advokatfiskalen i Svea Hofrätt.

Der Öfverkrigsrätt finnes, förordne högste befälhafvaren särskild krigsfiskal, hvilken vid den rätt är allmän åklagare.

16 §.

Protokoll föres i Krigsrätt af auditören, i Öfverkrigsrätt af öfverauditören och i Krigshofrätten af vederbörande notarie i Svea Hofrätt.

45 §.

Krigshofrättsmål föredragas i Hofrätten af vederbörande fiskal.

Då hos Öfverkrigsrätt mål till afgörande färdigt är, göre öfverauditören muntlig berättelse om saken: uppgifve ock de lagrum och författningar, som till målet lämpliga äro. Vid öfverläggning till beslut säge öfverauditören sin mening först.

Denna Förordning skall lända till efterrättelse från och med den

---

Förslag

till

Förordning angående vissa ändringar i Förordningen den 11 Juni 1868 om krigsdomstolar och rättegången derstädes.

Nedannämnde paragrafer i Förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 Juni 1868 skola erhålla följande förändrade lydelse:

11 §.

Svea Hofrätt är Krigshofrätt. Då krigshofrättsmål derstädes förekommer, som ej rör endast sammanläggning af straff, utgöres Hofrätten af presidenten eller den hans ställe företräder såsom ordförande, två ledamöter af Hofrätten samt två militära ledamöter. Hofrätten vare ej domför, der ej två militära ledamöter äro i rätten närvarande.

För tre år i sänder förordnar Konungen två regementsofficerare af armén och två af flottan att vara militära ledamöter i Krigshofrätten; äfvensom två andre regementsofficerare, en från armén och en från flottan, att, vid förfall för någon af de militära ledamöterna, i hans ställe inträda.

De militära ledamöterna af armén skola i rätten tjenstgöra, då mål, deri någon af armén är tilltalad, der förekommer, äfvensom i mål angående gjordt krigsbyte till lands, och de militära ledamöterna af flottan, då mål förekommer, deri någon af flottan är tilltalad, äfvensom i mål angående uppbringning till sjös. I förenämnda afseende anses direktionen, tjenstemännen och betjeningen vid arméns pensionskassa,

väg- och vattenbyggnadscorpsen, tullverkets beväpnade kustbevakningscorps och kronoarbetarescorpsen tillhöra armén, men direktionen och tjänstemännen vid amiralitetskrigsmanskassan samt personalen vid lots- och fyrstaterna tillhöra flottan. Är både någon af armén och någon af flottan eller krigsfånge i målet tilltalad, då skola en militärledamot af armén och en militärledamot af flottan i rätten vara.

12 §.

I krigstid äfvensom då kungörelse om krigsmagts försättande på krigsfot blifvit utfärdad, må Konungen förordna, att Öfverkrigsrätt skall finnas antingen för hela krigsmagten eller för någon del deraf.

Öfverkrigsrätt utgöres af en generals- eller amiralsperson, såsom ordförande, och tre regementsofficerare, jemte en öfverauditör, såsom öfrige ledamöter. Ordförande och öfverauditör förordnas af Konungen för den tid, Öfverkrigsrättens verksamhet fortfar. Öfrige ledamöter utses, vid förefallande behof, af högste tjänstgörande befälhafvaren. Af desse sistnämnde bör minst en innehafva öfverstes grad samt, om rätten är gemensam för armé och flotta, en tillhöra flottan. Då mål som röra sjökrigstjensten och manövern förekomma, skola de två regementsofficerarne af armén ur rätten afgå och, i deras ställe, två regementsofficerare af flottan, hvilka af högste tjänstgörande befälhafvaren för tillfället förordnas, der inträda.

Vid förfall för ordförande eller öfverauditör förordne högste befälhafvaren andra ledamöter i deras ställe. Den som till bestridande af öfverauditörs tjänst förordnas, bör hafva fullgjort hvad författningarna i allmänhet föreskrifva såsom vilkor för att i domareembetet nyttjas.

13 §.

Ej må militär ledamot i Krigshofrätten till domareembetet träda, innan han i lag föreskrifven domareed aflagt.

Angående ledamöternas skyldighet att domareed aflägga samt den ordning, i hvilken de i rätten taga plats, gälle för Öfverkrigsrätt hvad

i 9 § om Krigsrätt sagdt är. Vid ordförandens förfall föres ordet af den främste militäre ledamoten.

15 §.

Allmän åklagare i Krigshofrätten är krigsfiskalen.

Der Öfverkrigsrätt finnes, förordne högste befälhafvaren särskild krigsfiskal, hvilken vid den rätt är allmän åklagare.

16 §.

Protokoll föres i Krigsrätt af auditören, i Öfverkrigsrätt af öfverauditören och i Krigshofrätten af vederbörande notarie i Svea Hofrätt.

45 §.

Krigshofrättsmål föredragas i Hofrätten af vederbörande fiskal.

Då hos Öfverkrigsrätt mål till afgörande färdigt är, gøre öfverauditören muntlig berättelse om saken: uppgifve ock de lagrum och författningar, som till målet lämpliga äro. Vid öfverläggning till beslut säge öfverauditören sin mening först.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den